

het opheffen van bijzondere Kweekscholen, waarvan in het voorstel-Marchant gesproken wordt. Er zijn niet te veel Kweekscholen voor onze scholen met den Bijbel. Moet de overheid ook daar bezuinigen, welnu, dat kan ze vinden in de vermindering van de subsidie, zooals ze dat bereids ook doet. En voorts zijn de Kweekscholen een belang van de scholen en van de scholenbonden. Wanneer een Kweekschool niet voldoende gesteund kan worden, welnu, dan komen de scholen te hulp, waaruit de Kweekschool opkomt en waarvoor ze werkt. Daarom is het ook een gezonde gedachte, dat Schoolbesturen contribueeren voor de Kweekscholen en dat leven van zoo'n school meemaken. Er is op dit terrein veel verachtering, maar ook hier moeten de oogen opengaan voor het gevaar, dat ons met ons Christelijk onderwijs dreigt. We hebben nu een overheid, die van goeden wille is, maar onmachtig wordt. Laten we wat schreef trek, nu recht zetten. We kunnen ook een overheid krijgen, die ons niet welgezind is. En dan moeten we paraat zijn.

Gr.

G. MEIMA.

Over de preek van Prof. Haitjema.

Volgens belofte geef ik thans¹⁾ hier door, wat Ds C. Veenhof schreef over de tekstkeuze, die Prof. Haitjema gedaan heeft voor zijn bekende preek in Ulrum, ter herdenking van de Afscheiding. Ds Veenhof schreef in „Ons Kerkblad“:

Volgens enkele krantenverslagen, die alle gelijkluidend waren, was de tekst Num. 14: 11a, 12b, 20 en 21.

Die verzen 20 en 21 luiden in de Statenvertaling aldus: En de HEERE zeide: ik heb hun vergeven naar uw woord. Doch zekerlijk, zoo waarachtig als ik level zoo zal de gansche aarde met de heerlijkheid des HEEREN vervuld worden.

Als we deze verzen zóó lezen, dan is er 'n climax, 'n stijging in. De HEERE belooft eerst het behoud van het volk, maar daarna, daarboven uit zelfs, het vervuld worden van de aarde met de heerlijkheid des HEEREN. Dat laatste belooft de HEERE zelf met een plechtigen eed.

Nu staat het evenwel met deze verzen heel anders. Ze zijn in onze Statenvertaling verkeerd vertaald!

Volgens de Statenvertaling is de inhoud van den eed, dat wat bezworen wordt: het vol worden van de aarde met de heerlijkheid des HEEREN. En de HEERE zweert dan bij de waarachtigheid van zijn leuen.

In het hebreewsch staat dit er niet.

Geef hier de vertaling uit den zuid-afrikaanschen Bijbel: Toe sê die HERE: Ek vergewe, volgens jou woord.

Maar sowaar as Ek leef en die hele aarde van die HERE se heerlijkheid vol sal word — al die manne wat my heerlijkheid en my tekens gesien het... en na my stem niet geluister het nie, hulle sal die land nie sien...

In Dergelijke vertaling kan men in allerlei bijbelvertalingen en verklaringen vinden. Deze vertaling is geheel naar het oorspronkelijke.

Wat dus bezworen wordt is niet het vervuld worden der aarde met 's HEEREN heerlijkheid, maar de uitroeping van alle volwasen Israëlieten! Dat is heel wat anders. En de HEERE bezweert dat bij zijn leuen en het zekere vol worden van de aarde met de heerlijkheid van Jahwe.

Dit geeft een geheel andere kijk op het verhaal — we komen daar nog op terug. Niet die vergeving uit vers 20 heeft het volle accent in deze historie, maar het oordeel, dat door Jehova met eede bevestigd wordt.

Hoe Prof. H. dien eed kon doorknippen is 'n raadsel. Zag hij den hebreewschen text niet na? En geen enkele commentaar? „Tekst en Uitleg“ van Dr. Edelkoort geeft ook deze weergave van den eed. Zelfs zóó, dat de tekst nog minder „bruikbaar“ wordt voor Prof. Haitjema's doel. We lezen daar immers dit: desniettemin, zoo waar als ik leef en heel de aarde van de heerlijkheid van Jahwe vol is (dus niet eens: vol zal worden!) al die mannen... zullen voorzeker dat land niet zien....

Dat de teksteus voor zoo'n ontzaglijk fel veroordeelende preek van zoo weinig ernst en eerbied voor de Schrift getuigt, verzwakt de kracht van het vonnis natuurlijk van te voren reeds buitengewoon.

Ds Veenhof schreef in hetzelfde blad nog enkele artikelen over die preek. Het zal moeilijk zijn, diens bedenkingen te weerleggen.

K. S.

1) Deze copie bleef verleden week ongeplaatst.

Het Congres.

Dr J. van Lonkhuyzen schrijft in „Geref. Kerkbode Schouwen-Duiveland“:

Het „Congres van Gereformeerden“ werd gehouden. We wenschen een paar aanteekeningen te maken en daarmee te besluiten. Tenminste voor de Kerkbode.

1. Een der leiders sprak in het slotwoord van den zegen op het Congres ontvangen. Dat kan. Er ligt een zegen in als men met broeders van andere natie of van anderen kring hartelijk mag samenspreken. Dan ervaren we „den zegen der eenheid bij de pijn der verscheurdheid“. Het was de ervaring van dien zegen, die mij de stem voor zulke vergaderingen deed opheffen. Maar, zoo vragen we, waarom dien zegen onthouden aan drie-vierden van het Gereformeerde volk hier? Door op geen manier ook maar een poging te doen de bezwaren van dat deel

te verstaan, laat staan weg te nemen. Wat o. zoo gemakkelijk had gekund. Indien men maar niet in hooghartigheid en hardnekkigheid de ooren voor de stem van die critiek had toegestopt.

Bij de eenheid naar buiten krijgt men nu een kloof van binnen onder eigen volk. De V.U. nam hierin een leidende positie aan. Ze drijft op het geloof en de liefde van dat eenvoudige volk. Heel de actie kan haar geen voordeel brengen, wel groote schade.

2. Een van de eerste eischen van het Calvinisme is waarheid en eerlijkheid. Waarom dien eisch dan niet beoefend? En telkens oneerlijk spel gespeeld? Eerst met het innemen van het H.V. in den Geref. Calv. Bond, dan met die onderteekeningformule voor dien Bond, vervolgens door de voorstelling, dat het Congres niet uitging van den „Calvinisten Bond“, wat materieel vierkant in strijd is met de waarheid (zie de statuten en de notulen van den Calvinisten Bond, de notulen van de Sept-vergadering 1933), nu weer door het karakter van het Congres te veranderen, in zijn voorstelling van het Congres voor ons volk, waartoe men geen recht had. Prof. Grosheide, zoo ingelicht zijnde, zegt: „Dit Congres is niets anders en wil niet anders zijn dan enkele dagen samen praten op den grondslag der Gereformeerde Belijdenisschriften“. Maar de Professoren Rutgers en Hepp weten beter. En ook Prof. Grosheide kon beter weten. Die weten of konden weten, dat het is een Congres van Gereformeerden, om hen in een band te verenigen. En al nauwer tot elkaar te brengen. Zie de Statuten van den „Calvinisten Bond“. En dat dit het karakter van het Congres was en niet maar dat ieder daar op grond van de Belijdenis kon komen praten kan ik ook nog van elders bewijzen. Hier liggen twee brieven voor mij van het bestuur van de Sov. Grace Union van 6 Oct. en van 16 Oct. j.l., dus van vlak voor het Congres. In de eene staat, dat zij het geheel met mij eens zijn, dat de Foederatie (waartoe ook de Congressen behooren) „only real Calvinist“, „alleen echte Gereformeerden“ zal omvatten. De andere, dat „allen, die dwalende gevoelens over Gods Woord hebben van het Congres uitgesloten behooren te zijn“. Duidelijker kan het al niet! En nog een bewijs, als dit niet de bedoeling geweest ware, maar alleen een samenkomen van wie wil om te praten op grond van de Belijdenisschriften waartoe dan het debat en de oneenigheid op de vergadering in het Kuiper-huis van September 1933? Toen dacht en sprak niemand over zulk een opvatting van het Congres, dat door den Calvinisten Bond saamgeroepen zou worden. Dan was die oneenigheid niet noodig geweest. Waarom dat telkens wegduiken als men voor de consequentie van zijn standpunt gesteld wordt? Waartoe dat verschieten van kleur om niet gevangen te worden? Is dat eerlijk? Antwoord eens, want ik heb dat al meermalen gezegd, dat deze heele zaak door oneerlijkheid voor ons Gereformeerde volk grondig bedorven is. Het had zoo schoon kunnen zijn. Maar en die hooghartigheid en die oneerlijkheid hebben het geheel bedorven. En dat is mij in heel de zaak al mee het ergste. Waar blijft zoo het vertrouwen? Juist jegens hen, die het zoo noodig hebben, en jegens dat wat het zoo noodig heeft.

3. En waarom soortgelijke oneerlijkheid ook betoond jegens Prof. Haitjema? Eerst noodigt men dien man als Gereformeerde uit, biedt hem zelfs een vooraanstaande plaats aan, en dan, eenmaal binnen zijnde, geeft men hem een pak slaag over zijn ongereformeerdeheid! Het is fraai! Men wist toch wie hij was. Hij viel heelmaal niet buiten zijn lijn. Is dat eerlijk? Zwijgen was ook oneerlijk geweest. En daaruit ziet men weer tot welke onmogelijkheden een verkeerd standpunt, tot allen prijs volgehouden, brengt. Men begon oneerlijk en moest eindigen oneerlijk.

En moeten we nu Gereformeerde Congressen houden om Gods Woord te laten uithollen? Om de Gereformeerden (onszelden) „verfinde Remonstranten“ te laten noemen? Om ons bedektelijk maar toch heel duidelijk als separatisten en sectaristen tot de Herv. Kerk terug te laten roepen? En ons te laten bestraffen over ons vasthouden aan de Belijdenis?

4. De Amerikaansche vertegenwoordiger op 't Congres. Ik heb een Professor Wesselius in Amerika gekend, althans van hooren zeggen, die was professor aan een modern college en zelf ook zoo goed als modern. Iemand, voor wien de herinnering aan het Calvinisme niet meer was dan een historische herinnering aan de Hugenoten. Was dat deze? Het verslag van zijn speech doet het vermoeden.

Moet die man, die nauwelijks of heel niet weet wat Calvinisme is, de Amerikaansche Calvinisten vertegenwoordigen? Dr Beets geef eens inlichtingen. Daar ging op denzelfden morgen, dat het Congres begon een Amerikaansch Calvinist van zuivere kleur op de boot naar Amerika. Die had de vonk naar Amerika kunnen overbrengen. Had dien man bij den zoom van zijn kleed gegrepen en gezegd: Blijf bij ons, en wat gij zult ten koste leggen, zullen wij u wedergeven. Maar ik denk, dat hij U geantwoord zou hebben: Ik kan geen congressist met u zijn, tenzij gij eerst rechte paden maakt voor uw voet. En terecht zoo.

En laat ons nu ophouden elkaar met een kluitje in het riet te sturen of te willen om den tuin leiden, maar eens saam komen en het uitpraten en moge het zijn dan om vergeving bidden, dat we het Gereformeerde volk den zegen van wat zoo schoon had kunnen zijn geweest, onthouden hebben, en dat we verkoeling gebracht hebben.

Laat ons saam komen en zoo bidden en de breuk trachten te helen. Opdat ons niet wat ergers overkome.

Over de pluriformiteit.

Nu de kwestie der pluriformiteit weer op de rol komt, lijkt het me wenschelijk, nog eens de aandacht te vragen voor enkele artikelen, die Prof. Dr S. Greijdanus in 1917 over deze zaak geschreven heeft in „Friesch Kerkblad“. Dat heeft het voordeel, dat iemand gehoord wordt, wiens woord altijd het stempel draagt van nauwgezette wetenschappelijke toetsing, die deze artikelen schreef in een ander verband dan waarin wij thans door de uit-

gebrachte beschuldiging van epigonisme zijn gedrongen, en dat men zich er door kan laten herinneren, hoe gewichtig de kwestie is uit het oogpunt van de gereformeerde belijdenis. We zullen n.l. Dr Buizer, wiens grammen van 1917 bekend is geworden, door Prof. Greijdanus zien beantwoorden. Prof. Greijdanus was in 1917 nog predikant en schreef als redacteur van „Friesch Kerkblad“.

In het nummer van 29 Juni 1917 (11e jaargang, no. 35) lezen we onder het opschrift „Pluriformiteit der Kerk“:

In de latere jaren is de spreekwijze opgekomen van de „pluriformiteit der kerk“, die letterlijk beteekent: veelvormigheid der kerk; en waarmede aangeduid wordt, dat de kerk des Heeren zich in onderscheiden vorm openbaren kan, en nochtans kerk des Heeren blijven. Zoo vertoont b.v. de Lutherse kerk in opvatting der waarheid en in ordening of handelwijze een ander karakter dan de Gereformeerde, en heeft ook de Anglikaansche kerk een andere inrichting dan de Gereformeerde kerk in ons land, zonder dat ook onze vaders aan deze beide het waarlijk zijn van kerk des Heeren betwist hebben, hoewel zij hare afwijking in leer of inrichting veroordeelden.

Onze Belijdenis gebruikt de zegswijze van pluriformiteit der kerk niet, maar spreekt in Art. 29 van ware en valsche kerk. En dientengevolge ontstond ook wel dispuut over de rechtmatigheid der nieuwe spreekmanier. Thans worde hier gehandeld alleen over het verband, waarin het denkbeeld van de pluriformiteit der kerk staan kan tot dat van ware en valsche kerk. En dan zij er op gewezen, dat het eerste een element mist, hetwelk karakteristiek (kenmerkend) is voor het andere, zoodat de uitdrukking „pluriformiteit der kerk“ nimmer in de plaats komen kan van die der „ware en valsche kerk“; de laatste kan niet door de eerste vervangen worden. Pluriformiteit (veelvormigheid) toch spreekt alleen van den vorm, en laat het wezen buiten bespreking; terwijl het bij de tegenstelling van waar en valsch juist gaat over het wezen, en er van den vorm geen gewag gemaakt wordt. Tengevolge daarvan blijft bij den term pluriformiteit buiten beschouwing de vraag naar verkeerdheid, d.i. naar het al of niet beantwoorden aan een geldenden maatstaf. Zelfs sluit de spreekwijze van pluriformiteit, op zichzelf het denken aan, of vragen naar, een norm (te gelden maatstaf) uit, zoodat van een behooren daarbij geen sprake kan zijn. Immers heeft b.v. de eene bloem een gansch anderen vorm dan een andere; denk maar aan een roos, en aan een lelie, en aan een chrysanthemum. Hoe verschillend zijn ook wel de vormen van één zelfde bloemsoort. Maar wie zou nu beweren, dat de eene bloemvorm aan den anderen behoort gelijk te zijn? Waarom zou een iriabloem in vorm moeten overeenkomen met een primula? Bouwt iemand een huis, waarom zou dan zijn huis niet een anderen vorm mogen hebben dan dat van zijn buurman? Juist door verscheidenheid van vormen ontstaat bekoorlijkheid. Een straat toch, welke huizen alle precies gelijke gevels hebben, kan een doodschend indruk maken. En door verschil van bloemvorm is daar te meer schoonheid.

Het woord pluriformiteit wekt alzoo niet het denkbeeld van een maatstaf, waaraan gemeten behoort te worden;

het sluit integendeel juist zoodanig denkbeeld als ongerijmd uit;

en het doet als vanzelf de voorstelling opkomen, dat die veelheid van vormen iets goeds is, iets heijlijks, hetwelk niet afgekeurd moet worden, maar toejuiching verdient, waarover men niet te treuren heeft, doch waarvoor men veeleer danken moet.

Daarentegen is met de tegenstelling van waar en valsch juist het beoordeelen naar een maatstaf gegeven. Die tegenstelling eischt een maatstaf; en wel een zoodanigen maatstaf, die autoriteit heeft, gezag, welken men niet maar aanlegt, doch die aangelegd moet worden, en naar welken goedgekeurd of afgekeurd wordt, aan welken iets behoort te beantwoorden, zoodat het veroordeelen waardig, schuldig, verwerpelijk is, wanneer het daarmee niet in overeenstemming is. Er moet, behoort toch waarheid te zijn. Valschheid is geen variatie (wijziging) van een toch ook zoo nog goed blijvende zaak, maar zij is een verkeerdheid.

Dit een en ander nu in verband brengende met de kerk, krijgen we, dat aan de kwestie over het goed recht, om van pluriformiteit der kerk te spreken, moet voorafgaan de beslissing tusschen ware of valsche kerk. Omdat eerst bij de ware kerk de vraag beantwoord kan kunnen worden, of zij zich in verscheiden vormen openbaren kan wat leer en inrichting betreft, en dan toch steeds blijven beantwoorden aan den eisch van Gods Woord inzake leer en inrichting.

Indien men daarom de leer van de pluriformiteit der kerk in de plaats zou willen stellen van die der ware en valsche kerk, zou men inderdaad in strijd komen met Art. 29 onzer Belijdenis. Dan zou men loochenen, dat er op het gebied der kerk als kerk sprake zou kunnen zijn van waar en valsch; loochenen dus ook, dat de Heilige Schrift een maatstaf voor de bestaans- of openbaringswijze der kerk zou aangeven. En daarmede ware uitgesproken, dat het er wezenlijk niet op aankwam, tot welke kerk men zou behooren. Al naar le individuele of persoonlijke smaak was, zou men zich dan of bij de eene, of bij de andere kerk mogen voegen. Van zonde in het verbreken van het verband met een kerk, om zich tot een andere te begeven, zou dan niet gesproken kunnen worden, evenmin als er dan op zichzelf zonde kon zijn in het behooren of blijven behooren tot deze of die kerk. Van door Gods Woord geëischte breuke met een kerk zou dan ook nimmer sprake kunnen vallen. Schuld en tucht betreffende gemeenschap of breuke met een kerk, ware dan principieel ondenkbaar. Heel de kwes-

de van br
Gods W
vorming",
oordeeld.
De leer
zij geste
ware of
van het m
wijze der
tieve (heh
Het behoer
een adiape
loet), wam
lijk believ
isch der E
Alzoo k
let verva
e plurif
an best
ij de w
erst d
erke
n ans
als wa
en of v
emen
arenteg
oet wor
veeft van
in in el
van het l
Daarne
hoe groot
aan elem
kunnen
Heilige S
als kerk
te hoog
Hieromtr
zame aar
Tot zoove
Volgende
de heurt.

De
BOI

Evenals
Radio-Vere
gineele op
van het b
practische
bureaux, e
De achter
dat op een
gegeven
uit het Hel
der patrias
bijgevoegd
eigen land
Prof. Dr.
tekst in tv
loofs, Jaco
onderschri
wit-gedeelt
gina's zijn
mooi gekle
Zoo blijft
een rijk-g
dat men z
aangebrac
stevig carl
de waarde
Het gelu
ten zeerst

De V r
33 x 21
voorzide i
Universite
lijk geteek
Rutgers, F
het Natuu
tunt, het
blad gewij
Colijn. An
verschillen
van den z
De prijs
financien
met f 0.10
en aan he
Chrli
jaar 19
Hoboken,
Mej. G. M
dat de or
geteekend
zoud en v
Oosterpar

Voorts
athaka
Knap. H
doodslage
poorten v
vlichten
mieboek i
biz.) door
Kok te K
Eindell
J. B. v.
recht-bru